

A visszatért Felvidékről

Akiknek bölcsője felvidéki fából készült, akiknek boldog gyermekora összeforrott a hegyek, erdők és rétek ezer szépségével és emlékeivel, akiknek alkalmuk volt derék tótjainkat megismerni és megszeretni, azokat kétszeresen érint minden hír, ami onnan érkezik és tiszszeresen fáj a sok megpróbáltatás, ami visszamaradt magyar testvéreinket és hozzátartozóikat éri...

Husz évig csak sirva hallgattam a Himnuszt, bárhol csendült felém édes-bús dallama, szívem elszorult, küzdöttem ellene, de felcsendült a »balsors akit régen tép«, amugy keservesen, s égettek a könnyeim, már nem is titkoltam őket. Nem szégyeltem őket, mert nemcsak azok siratják meg a múltat és jövőndőt, akik éjtszakánként titokban hazajárnak, akik a sok-sok megírt levelet nem küldhetik el oda, ahová szánták, hanem láttam mások szemében is könnyet, óh, milyen drága könnyeket, szintén el akarták rejtetni fájdalmukat, de nem lehet, mert feltör ellenállhatatlanul, mint az égető, perzselő vulkán.

Csak azt rázza meg egész valójában egy magyar dal, vagy irredenta költemény, aki odaátról való, ahol titkon írjuk le az ilyen verseket, ahol suttogóra állítva a rádiót hallgatjuk a Himnuszt és a Szózatot. Óh, milyen gyönyörű ez akkor, hogy megfürdik benne a lelkünk, milyen erős s tettekre kész a magyarságunk.

Azért száműzve még sincs a dal az elszakított Felvidékről. Hányszor találkoztam vele... ott bujkál, felzeng, kibuggyan az ajkáról váratlanul, ahol nem látja senki... nem hallja senki...

Felejtethetetlenül él emlékezetemben egy gyönyörű kirándulás az Alacsony-Tátrában a Gyömbér csucsára...

Besztercebányáról indultunk autóbusszal egy ragyogó augusztusi reggelen. A friss hajnali levegő csipős fuvalmai üdítettek fel bennünket, végig a Garam völgyén, amerre elhaladtunk Breznóbánya felé. Szelid völgyek, lombos erdők, majd fenyvesek, rohanó hegyipatakok közt vezetett utunk, mely lassan meredekebb, vadregényesebb tájakat tárt elénk...

Milyen lelket üdítő, szemet gyönyörködtető utazás volt! Kocsiutunk véget ért, gyalog vágunk neki az Alacsony-Tátra erdőrengetegeinek. Szélesebb-keskenyebb utakon haladtunk fölfelé, lassan, tempósan, hátizsákunk terhe alatt, az ébredő erdő hús árnyékában. Első célunk a »Trangoska«-menház volt, ahol bennünket nagy meglepetésünkre és bosszuságunkra egy kiránduló társaság már megelőzött.

Mit tehattunk mást, kénytelen-kelletlen szóbaelegyed-

tünk, mert ha már a véletlen összehozott, két napig együtt kell lennünk és a Gyömbér-csucsra is együtt kell felkapaszkodnunk. Ők is lehetnek vagy huszan, mint mi, ők tótok voltak, mi magyarok. Igen hűvösen és kimérten kerestük egymást. A menház három helyiségében szűken, szorosan elhelyezkedtünk s tanyát vertünk. Vacsorafőzés, sztrapacska készítése, krumplisütés következett, előkerült néhány pisztráng és rák, no meg sok gomba. Volt is sürgés-forgás, utolsó fogás a cipőszáritás volt. Végül minden kirándulás elmaradhatatlan és legkedvesebb foglalkozása, a máglyarakás és szalonnasütés következett.

A menház előtti tisztás igen alkalmas hely volt, galyakat, ágakat gyűjtöttünk, s egy-kettőre magasan lobogtak a lángok a hűvös nyári éjszakában. Az augusztusi csillaghullásban körülültük a tábortüzet és daloltunk amugy igaz magyar szívből. Szállt, szállt ajkunkról a magyar nóta és tót barátaink egészen nekihevülve velünk fújták azokat. Majd ők is rágyújtottak tót dalaikra s lassan, halkan mi is beledudoltunk... Sok bánatos és vidám nótát tanultunk tőlük, többek közt a Hlinka-dalt is.

Lelkesedéssel és daccal énekelték, amely átragadt reánk is, mi is biztattuk őket, hogy visszajön Hlinka Rózsahegyről, elhozza a szabadságot... Aztán a tót Himnuszt tanultuk. Ennek dallama megegyezik a mi »Azt mondják, nem adnak engem galambomnak...« című dalunkéval, szövege pedig a következő:

*Vihar zúg, mennydörög fenn a Tátra alján,
Vihar zúg, mennydörög fenn a Tátra alján,
Várj csak szlovák testvér, elmulik a veszély,
Szebb napok virradnak.*

Bánatos, fényes szemmel dalolták, szomorú és megható volt ott a szabad ég alatt, hátunk mögött a sötét fenyőerdők, bércek visszhangozták dalukat mélabús fájdalommal. Most már kíváncsiak voltunk a csehszlovák Himnuszra, volt köztük, aki magyarul is tudta:

*Hol a honom, hol a hazám?
Hol a réten csermely csobog,
Hegyek hátán fenyves suhog,
Szántóján ezer virág,
Gyönyörű ott a világ.
Ez az istenáldotta föld,
Csehszlovák föld a hazám,
Csehszlovák föld a hazám.*

Mennyire igazuk volt, milyen hamar feltalálták ma-

gukat a mi gyönyörű Felvidékünkön, és hogy elismerik annak szépségét.

Végül mi is nekibátorodtunk s elénekeltük a Szózatot, Himnusz és magyar egyházi énekeket daloltunk. A mi tótjaink velünk daloltak az ő kedves, de komikus tótos kiejtésükkel.

Gyönyörű, hangulatos tábortűz volt. A felgyülemlett parázs már izzott, ropogtak az illatos fenyőágak. A lángok vörös-sárga-kék fényétől megvilágítva és elmélázva ültük körül a tüzet, mint valami régi világból való rablólovagok. Az izgató romantikát növelte az a tudat, hogy a csehek mindezt meghallhatják, meglephetnek bennünket, bár a magas hegyek, sűrű erdők s az éj jótékony mély sötétje hozzánk szegődtek bűntársként, elrejtettek minket. Ott éreztem, e becsületes tótokon keresztül, hogy ez a jámbor nép nem ellenségünk, nem csehbarát, hanem velünk együtt-érző, együtt szenvedő elnyomott testvér, s jóbarát.

A lángok összeroskadtak, kihunytak. A zsarátnok még szipogott egy ideig, mint a siró gyermek, azután csendben pihenni tértünk valamennyien. Dobru noc! Jó éjtszaka-tál!...

Illatos fenyőágakon aludtunk, »Csacsinákon«, melyet nagy szakértelemmel mindenki magának szokott megvetni.

Éjjel egy órakor keltünk, hogy a hajnalhasadást már a Gyömbér tetejéről élvezhessük. A sötét rengetegen keresztül törtettünk felfelé. Fáradságot nem érezve, a hajnali akartuk megelőzni: találkát adunk neki fent, a hegytetőn... És utközben megint dalra nyílt az ajkunk:

*Tul a Nagy Krivánon, zólyomi határon,
Erdős, völgyes bércek ölén fekszik szép hazám!
Onnan indul utnak, drótos tól jücska,
Mindég csak azt kiabálja: dajte drotuvat, drotuvat...*

Végre fent voltunk a 2000 méteres hegytetőn, ahonnan ellátni egészen a Magas-Tátráig. Felejthetetlen látvány, és mégis elszorult a szívünk, hogy ez a szépséges csodavilág most nem a miénk. Az idegenek ezt a földet meg sem értik, nem is szerethetik úgy ezeket a hegycsucokat, zugó fenyveseket, a völgyekben megbujó kis magyar és tót falvakat, ahogyan azt mi, magyarok szívünk minden dobbanásával a magunkénak vallunk. Idegen ez nekik, nem fűzi őket annyi sok-sok emlék minden szépségéhez, nem tartoznak hozzájuk egy évezrede. Ugy éreztük ott, a Tátra csucsain, a Fátra lejtőin, az erdők, mezők ölén, hogy nem nyilhatnak másoknak ezek a virágok, nem bókolhatnak nekik a fák, nem suttoghatnak a mi drága fenyőink úgy, mint nekünk tették, s amelyet nem érthet senki más a világon, csak a mi könnyes lelkünk!

Igy álltunk a derengő hajnal panorámájánál a Gyömbér telején. Micsoda hajnal volt az! Szívünk a túláradó gyönyörűségtől csordultig telt, szemünk fénylett, néztük a messze végtelen ragyogó pompáját, azután összenéztünk s énekelni kezdtünk:

Isten, áldd meg a magyart...

Sziből és zokogva zengtük, ostromoltuk az eget. Kell, hogy felszálljon odáig, kell, hogy meghallja a magyarok Istene, hiszen megbűnhődtünk vétünkért... Tudjuk, érezzük, le fog tekinteni reánk is s végre tenyerébe helyezi sorsunkat.

Sohá olyan szépnek, szívbemarkolónak nem hallottam Himnuszunkat, mint ott. Visszhangozták a bércek, erdők, a hajnalodó tiszta, ragyogó levegőégbe zengtük énekünket, hogy szállt a lelkünk... Nem is éreztük már, hogy a földön vagyunk: a dal szárnyain repültünk az Ég felé...

Jól esett énekelni ott, ahol senki se hallja, csak a havasi virágok, fent az ormokon, a haragos zöld fenyők lent a völgyben s a magyarok Istene felettünk, a magaságos Égben. Itt szabad énekelni, elszorult torkunk kitágul, elnyomott érzéseink felszabadulnak. A természet e fenséges tisztasága megvédelmez és eltakar minden alattomos cseh ármánykodástól... Most is velünk dalol, velünk örül és sir a drága szép magyar Felvidék!

A dal elhalt... Összekulcsolt kézzel vártuk a hajnal teljes kibomlását, de szemünk nehéz könnyecseppekkel borította fátyolba a látóhatárra bukkanó napkorongot... Rózsás arannyal terítette át az egész felséges tájat...

Zádorné dr. Karvás Etelka.

Ami még ott maradt...

A Felföldön születtem én,
Szegény legény.
Késmárki szél zenélt nekem
A fenyvesföldre bérceken,
Fönt sas repült, lent sirt a Vág,
Ott tanultam az első imát.
En volnék most ott — Istenem,
Vad idegen?
Ébren s álmodva odajár
Lelkem, az álmodó madár.
Ott más kapál s olt venyigét,
Mégis enyém: a föld s az Ég;
A hegyi szél hozzám oson,
Mint ős rokon
S ha zúgnak itt az éjtszakák,

Izen a fenyves és a Vág
S mint jó szüle: felém karol
Szülőfalum a hegy alól...
Ha visszamégy, meséld el otthon,
De úgy, hogy szívük megdobogjon:
A csonka törzs nem csonka egyben
A hitünk nagy, egész, töretlen.
A hitünket vidá el a szivedben,
Ha visszamégy...
Ez legyen az Istenhozzád,
Ez a mi dacos szent hitünk:
Hogy egy lesz még a test s a rész,
S ezért itt minden harcra kész...
Ezt mondd el, ha visszamész...

Peterdi Andor.